

20-ra 20-at!

Kiáltvány Európa épületeinek energiatakarékossági felújításáért

Tíz nagy nemzetközi környezetvédő civil szervezet közös kampányt¹ indított az európai energiatakarékossági célok teljesítésének támogatására. 2020-ra a primer energia legalább 20 százalékos megtakarítását szeretnék elérni a versenyképesség fokozása mellett. Október 14. és 16. között Brüsszelben épületenergetikai műhelybeszélgetéseket rendeztek Brüsszelben, amelyen a Levegő Munkacsoport képviselője is részt vett. A rendezvényen kiáltványt² fogadtak el az épületek fűtési és hűtési célú energiafelhasználásának csökkentéséért. A kampányhoz és a kiáltványhoz várják szervezetek és magánszemélyek csatlakozását a tagországokból.

A Levegő Munkacsoport évek óta folyamatosan szorgalmazza az uniós források egy részének átcsoportosítását az épületek energiatakarékosságot szolgáló felújítására. Az EU a szociális lakások és közintézmények (kórházak, iskolák stb.) felújítását szinte feltételek nélkül támogatja az alapok 4 százalékáig. A tagországok akár önrész nélkül is igénybe vehetik ezeket a forrásokat. Jelezték, hogy a következő fejlesztési ciklusban további jelentős források lesznek elérhetők energetikai célú felújításokra és a megújuló energiák alkalmazására.

Nálunk, hasonlóan néhány régióbeli országhoz, szinte teljes mértékben megszűnt a szociális lakáshálózat, azonban a közintézmények energetikai minőségében meglévő óriási lemaradások így is komoly mennyiségű forrást és építőipari kapacitásokat tudnának lekötni. Egyelőre a középületeknek még az energetikai átvilágítása sem történt meg, pedig az első határidő 2006, a második 2009 lett volna. Mi 2011-ig újabb haladékot kértünk.

A Levegő Munkacsoport szerint 2020-ig érdekünk lenne lecsökkenteni a közintézmények fűtési energiafogyasztását, és a jelenlegi évi 180-300 kWh/m² értékről legalább a dán épületek mai átlagos energetikai minőségét el kellene érniük tíz év alatt (évi 40-60 kWh/m² az épület jellegének függvényében). Ezzel a közsféra példát mutatna, biztosítaná az uniós források hatékonyabb felhasználását, és az üzemeltetési költségek csökkenésével a közpénzek hasznosabb célokra lennének fordíthatók. A távhő forgalmi adójának – a közelgő választások miatti – átmeneti csökkentése helyett a hőárakat kellene rendezni, és az iparosított épületeket,

¹ A kampány angol nyelvű honlapja: <http://www.coolproducts.eu/>

² A kiáltvány angol nyelven a

http://www.whiteboxcms.com/virtual/285/Documents/Manifesto%20Brochure%20Final_web.pdf címről tölthető le. A Levegő Munkacsoport által készített magyar nyelvű fordítása a következő oldalon olvasható.

beleértve a fűtési rendszereket, felújítani. Ezzel – a közintézményekhez hasonlóan – egyszerre lehetne az egyének kiadásait csökkenteni, az import energia mérlegén javítani és munkahelyeket megőrizni.

Magyarországon mintegy 25 százalékban kapcsoltan termeljük az áramot és a hőt. Ezzel az aránnyal az EU-ban az elsők között vagyunk. Mégsem tükröződik jelenleg a kedvező helyzet például a budapesti távfűtés áraiban és általában a távfűtés fejlődésében. Tervezik a kapcsolt termelésnek nyújtott nagyvonalú, az összes fogyasztó által fizetett támogatások felülvizsgálatát. Egyelőre azonban késnek az érdemi változtatások mind a kötelező átvétel, mind pedig az uniós források átcsoportosításával kapcsolatban.

Budapest, 2009. november 6.

Beliczay Erzsébet
a Levegő Munkacsoport elnökhelyettese

Korszerű termékek, meleg otthonok

Európai kiáltvány az épületek fenntartható fűtéséért és hűtéséért

Háttér

A „Korszerű termékek, meleg otthonok” (*Cool Products, Warm Homes*) az energiát fogyasztó termékek eredményesebb EU-jogszabályaiért küzdő civil szervezetek kampánya. Céljuk a tudatosság és a politikai aktivitás növelése annak érdekében, hogy a gazdaságot klímabarát és a természeti környezetet kevésbé károsító termékek kifejlesztésére ösztönözzék.

Az épületek – ahol élünk, dolgozunk, szabadidőnket töltjük – a társadalmunk egyik szövetét alkotják. Költségeik, tervezésük és kivitelezésük módja meghatározza, hogy jóllétünket, bolygónk és gazdaságunk vagyonát gyarapítják-e, vagy sokak számára megfizethetetlen energiaárakhoz, a települések terjeszkedéséhez, a források pazarlásához és fenntarthatatlan pénzügyi rendszerekhez vezetnek-e.

Európában az épületek fűtéséhez és hűtéséhez használt energia mintegy negyede az összes felhasznált energiának³ – ugyanannyi, mint az EU szállítási és közlekedési energiaigénye. Sok épület nincs megfelelően szigetelve, pazarló a fűtési és hűtési rendszere, rosszak a berendezései, az elpocsékolott energiával hozzájárul az éghajlatváltozáshoz és a légszennyezéshez, valamint a magas energiaszámlákkal összességében sokmilliárdos kiadásokat jelent a háztartásoknak.

Véget kell vetni az energiapazarlásnak, ha Európa komolyan veszi saját éghajlatvédelmi és energetikai célkitűzéseit. A lehetőségek világosak: kisebbek lesznek a háztartások és a vállalkozások energiaszámlái, kialakul a jövőbe mutató technológiák piaca, valamint új, minőségi munkahelyek ezrei jönnek létre.

Az energia megtakarítása azonban még nem tartozik az EU prioritásai közé. Az épületek és termékek energiahatékonyágát elősegítő szabályozás nem elég célzott, hiányzik belőle a szükséges koordináció és a koherencia. A következmény: erőtlenség és alulfinanszírozott megvalósítás mind uniós, mind nemzeti szinten.

A Kiáltvány öt lépést ajánl az épületek fűtési és hűtési energiapazarlásának megszüntetéséhez.

³ Számításaink az Európai Bizottság (EC) Lot 1 (kazánok és kombikazánok), Lot 2 (vízmelegítők) és Lot 10 (helyiséget légkondicionáló berendezések) előkészítő tanulmányain (ld. <http://env-ngo.eup-network.de/product-groups/preparatory-studies>) és a hivatalos EU statisztikákon alapulnak.

1

Vegyék komolyan az energiamegtakarítást, mint az EU egyik fő stratégiai célját

Az EU Energiahatékonysági Akciótervének középpontjában egy átfogó energiatakarékossági politika álljon, amelynek kötelező célja, hogy a következő évtizedben legalább 20 százalékkal csökkenjen a primer energia felhasználása. Ezt szorgalmazzák a környezet- és fogyasztóvédő szervezetek és a szakszervezetek.⁴

2

Hozzanak létre egy koherensebb szabályozást az egymást erősítés érdekében és legyenek világos felelőségek

Az épületek és termékek hatékonyságát javítani szándékozó jelenlegi szabályozás nem koherens, és nincs meghatározva világosan, hogy kik, mely területek felelősek az energiatakarékosságért. Szükség lenne olyan jogi keretre, amely biztosítaná, hogy minden vonatkozó jogszabály hozzájárul a 20 százalékos energiamegtakarítási cél eléréséhez. Ez váljék az EU és a tagországok erősségévé. Különös figyelmet szenteljenek a jogszabályokon belül a fűtési és hűtési rendszerekre.

3

Segítsék elő az uniós épületállomány energiafogyasztásának javítását

Az épületek energiafogyasztásával kapcsolatos módosított irányelvnek (*revised EPBD*) biztosítani kell, hogy 2015-től minden új épület nettó zéró energia minőségű⁵ legyen. Olyan célokat kell felállítani, hogy legalább megkétszerezzük azoknak az épületeknek a mennyiségét, amelyeket magas energetikai minőségben újítanak fel.

4

Szabadítsák meg a piacot az elavult, pazarló termékektől és segítsék elő a legjobb rendszerek elterjedését

A fűtési és hűtési energiát fogyasztó berendezésekre vonatkozó ökotervezési (*Ecodesign*) irányelvben rejlő hatalmas megtakarítási potenciált 2020 előtt ki kell aknázni. Referenciaértékként a legjobb teljesítményű kondenzációs kazánok és légkondicionáló technológiák szolgáljanak. Világos fűtési és hűtési EU energia-címkézési rendszer segítse, hogy az egyes nemzetek gyorsan vegyék át a legjobb, illetve a megújulókkal működő fűtési és hűtési rendszereket.

5

Alakítsák át a finanszírozást, ahol szükséges

A szigorúbb szabályozás bevezetését a tagállamok gazdasági újjáélesztési csomagjaiból valamint az EU Strukturális Alapokból kell támogatni. Ezzel felgyorsulhatnak a magas színvonalú felújítások, egyes termékek kiválthatók és különféle képzések szervezhetők a tervezők, kivitelezők, szerelők között. A támogatásoknak külön is kell gondolni az alacsony jövedelmű fogyasztókra, háztartásokra.

⁴ Tavaszi Szövetségi Kiáltvány (Spring Alliance Manifesto, www.springalliance.eu/images/manfinal.pdf)

⁵ A nettó zéró energia ház magas energiahatékonyságú, amelyben az energiaigényt megújulókból (helyi, térségben előállított) biztosítják.

1

Vegyék komolyan az energiamegtakarítást, mint az EU egyik alapvető stratégiai célját

Az EU éghajlatvédelmi és energetikai céljai az energiafogyasztás 2020-ig történő 20 százalékos csökkentésén alapulnak. Ezt a Tanácsban 2006. november 23-án rögzítették az Energiahatékonysági Akciótervben. Az energia megtakarítása az üvegházgáz-kibocsátás csökkentésének a legolcsóbb és leghatékonyabb módja, emellett a megújuló arányának növekedését is magával hozza. Az energia megtakarítása az energiabiztonságot is növeli, és csökkenti a kisjövedelmű háztartásokat terhelő nyomást azáltal, hogy csökkennek az energiaszámlák. Mégis csak nagyon kevés történt ennek az elkötelezettségnek a szavatolására. Sem az ökotervezés, sem az épületek energetikai tulajdonságaival kapcsolatos irányelv nem lépett jelentősen előre. Emiatt az EU éghajlatvédelmi és energetikai céljai veszélybe kerültek.

Törvénnyel szavatolt, kötelező érvényű energiamegtakarítási célok szükségesek az EU politikai elkötelezettségéhez, vagyis ahhoz, hogy 2020-ig az energiafogyasztás 20%-kal csökkenjen.

HOGYAN?

2010-ig határozzák el, hogy a primer energia fogyasztása legalább 20%-kal csökkenjen a következő 10 évben, és jelöljenek ki további csökkentési célokat az üvegházgázok kibocsátására, hogy a veszélyes mértékű éghajlatváltozás elkerülhető legyen.

2

Hozzanak létre egy koherensebb szabályozást a kapcsolódások érdekében és legyenek világos felelőségek

Európában az épületek fűtésére és hűtésére használjuk a primer energia negyedét. A már kapható legjobb technológiák mellett ez 80%-kal lehetne csökkenthető.⁶ Az EU-nak három lényeges törvénye van a fűtésre és hűtésre használt energiával kapcsolatban.

Az épületenergetikai irányelvek kötelezik a tagországokat arra, hogy tegyenek lépéseket az épületek energiafelhasználásának javítására.

Az ökotervezési irányelv a termékek minimális energiahatékonysági követelményeire vonatkozik.

Az energia címke irányelv (*Energy Labelling Directive*) pedig a vásárlót segíti a leghatékonyabb termék kiválasztásában.

Ezek az irányelvek azonban nem használják ki eléggé az EU lehetőségeit, nem tűznek ki konkrét célokat, határidőket és az ellenőrzés módját. Továbbá nem osztja szét a három irányelv világosan a felelőségeket az érintett szereplők között (tervezők, építésszek, termelők, építők, kereskedők, szerelők, tulajdonosok és bérlők).

Először is nincsenek mérhető célok, amelyek a három irányelv bevezetését segítenék, közvetlenül szétosztanák a felelőségeket az energiamegtakarítási és kibocsátási csökkentés elérésére. Másodsorban nincs megoldás a rendszerkoordinációra: jó termékek rosszul tervezett vagy ellenőrzött rendszerekben, vagy rossz tulajdonságú épületek nem vezetnek jó eredményekhez. Harmadszor, ha a nemzeti építési előírások az optimális eredmény érdekében magasabb követelményeket állítanak, konfliktusba kerülhetnek a vonatkozó termékek minimális uniós követelményeivel.

Ezek a különbözőségek, összehangolatlanságok veszélyeztetik az energiamegtakarítási lehetőségeket. A most folyó jogszabály-módosítások nem elégségesek. Csak jól koordinált, mindenben ellentmondásmentes jogszabályok biztosítják, hogy a megtakarítási tartalékok optimalizáltak és gyorsan megvalósíthatók legyenek.

⁶ Fraunhofer Intézet, Zárójelentés az Európai Bizottság részére készült tanulmányból, 2009 (Energiamegtakarítási lehetőségek az EU tagországokban, a jelölt országokban és az EEA-társországokban)

HOGYAN?

2011-re olyan jogi környezetet kell teremteni, amely biztosítja, hogy minden lényeges uniós termék- és építmény-irányelv teljes mértékben hozzájáruljon a 20%-os energiamegtakarítási célokhoz. A keretszabályzatnak különösen ügyelni kell a fűtési és hűtési rendszerek definíciójára és az eljárásokra. A keretszabályzatnak ki kell aknázni az EU és a tagországok adottságait:

I. Az EU fogadja el és ellenőrizzé a nemzeti energiamegtakarítási célokat.

II. A tagországok készítsenek számon kérhető épületfelújítási programokat.

III. Az EU szorgalmazza a rossz energetikai tulajdonságú termékek és épületszerkezetek kizorítását a tagországok piacairól, állítson fel közös számítási módszereket és világos címkézést a leghatékonyabb fűtési és hűtési berendezésekre és rendszerekre.

IV. A nemzeti építési előírások lehessenek szigorúbbak az EU követelményeinél annak érdekében, hogy teljesülhessenek a nemzeti megtakarítási célok.

3

Segítsék elő az uniós épületállomány energiafogyasztásának javítását

Az érvényes épületenergetikai előírások nem biztosítják megfelelően az uniós épületállomány energiahatékonyságának javulását az irányelvek gyengeségei és a tagországok vonakodó bevezetési próbálkozásai miatt. A jelenlegi felülvizsgálat lehetővé teszi a követelmények szigorítását és az irányelvek kiterjesztését a teljes épületállományra. Emellett a nemzeti erőfeszítéseknek összhangban kell enni a közös 20%-os energia megtakarítási céllal.

HOGYAN?

Hozzák ki a legtöbbet az épületenergetikai előírások jelenlegi felülvizsgálatából:

- I. Az új épületek legyenek 2015-től nettó zéró energiafogyasztásúak.**
- II. A szerelési követelmények biztosítsák, hogy a fűtési és hűtési rendszerek méretei összhangban legyenek az épületfajtákkal, és ahol van értelme, ott megújuló energiaforrásokon alapuljanak.**
- III. Az épületenergetikai bizonyítvány helyes információkat adjon a fűtési és hűtési rendszerek minden eleméről, így segítve a tervezők, szerelők és fogyasztók választását.**

Biztosítsák a hatékony nemzeti magatartást:

- I. A felújítási célok a maiakhoz képest legalább kétszeres mennyiségű épületnél elégítsék ki a legszigorúbb energiahatékonysági követelményeket.**
- II. A tervezők, építők és szerelők képzése legyen lényegesen színvonalasabb, és megfelelő minőségellenőrzést is biztosítsanak. Az ösztönzők segítsék a környezetbarát és költséghatékony energiaszolgáltatásokat.**

4

Szabadítsák meg a piacot az elavult, pazarló termékektől és segítsék elő a legjobb rendszerek elterjedését

A fűtési és hűtési termékek és rendszerek minimális energiahatékonysági követelményeinek uniós szintű meghatározása a leghatékonyabb és legegyszerűbb módja az energia megtakarításának és az üvegházgáz-kibocsátások csökkentésének, miközben a fogyasztótól kevés magatartásváltoztatást kívánnak. Szigorú követelmények az energiafelhasználást 2020-ig akár harmadára is csökkenthetik az Európai Bizottság előkészítő tanulmánya szerint, de a legújabb szabályozási javaslatok túl enyhék.⁷

HOGYAN?

I. Készítsenek közös minimális követelményeket legalább a legalacsonyabb életciklus költségekre vagy azok alá (LLCC – *least life cycle cost*), a megújuló energiát használó kondenzációs kazánok és klímaberendezések a legjobb elérhető technológiának feleljenek meg.

II. Frissítsék az EU minimális követelményeit 3-5 évente a legrosszabb termékek kivonása érdekében.

III. Hozzanak létre egy világos uniós energiacímkézést a fűtési és hűtési berendezésekre, függetlenül azok fűtőanyagától⁸, hogy ezzel támogassák a leghatékonyabb és megújuló energián alapuló fűtési és hűtési rendszerek terjedését.

IV. Növeljék a döntések átláthatóságát. A hatáselemzéseknek nyilvánosan elérhetőnek kell lenni, mielőtt a döntést meghozzák, és jobban figyelembe kell venni a környezeti hatásokat. Az elemzéseknek tekintettel kell lenni az elérhető legjobb technológiákra vonatkozó nemzetközi tanulmányokra, hogy elkerüljék a túl magas költségeket és garantálják az európai fogyasztóknak a legjobb elérhető termékeket.

⁷ Az Európai Tanács ügyirata a kazánokra vonatkozó ökotervezési követelményekre 2009. júniusban

⁸ A fűtőanyagától független címke közvetlen összehasonlítást tesz lehetővé a különféle rendszerek energiafogyasztásáról.

5

Alakítsák át a finanszírozást, ahol szükséges

Jó a társadalomnak az energiamegtakarítás, de magától nem indul meg. Hiába van sokféle előnye az energiahatékony befektetéseknek, a piaci erők nem képesek az akadályozó tényezőket maguktól legyőzni, például a magas kezdeti beruházási költségeket (különösen régi, rossz kéményű épületek esetén és lakásoknál), a bérlők és tulajdonosok közötti ellenérdekeltséget, a résztvevők folyamatos képzésének szükségességét. Ezeket az akadályokat létszükséglet eltávolítani.

Az EU-alapok kulcsszerepet játszhatnak az energiahatékony és megújuló esetében, különösen azokban a tagországokban, ahol ez a terület még fejletlen. Az uniós források a lakások energiahatékonyát javíthatják, segíthetik a megújuló energia használatát, és ezáltal csökkentik a kibocsátást, tompítják az energiaszegénységet. Emellett munkahelyeket hoznak létre egyebek közt az építési szektorban, amelyet a gazdasági válság sújtott.

HOGYAN?

A gazdasági válságot kezelő csomagokban és az uniós források felhasználásánál jelentős pénzeket különítsenek el a meglévő épületállomány felújítására. Testreszabott programok célozzák meg a fűtési és hűtési rendszereket, és ezeket vezessék be 2012-ig:

I. Tekintsék át az Operatív Programokat, hogy teljes mértékben kihasználhassák a EU-alapok módosított előírásait, amelyek lehetővé teszik a források 4%-ának allokációját minden tagországban szociális lakásoknál energiahatékony és megújuló energia használati lépésekre (7,8 milliárd eurót a regionális fejlesztési forrásokból).

II. A források egy részét fordítsák a közintézmények (iskolák stb.) felújítására.

2013 után növeljék tovább a regionális alapok felhasználását az energiamegtakarítást eredményező programokra, beleértve az épületek energiahatékony felújítását, átállást a minőségi távfűtésre és távhűtésre, valamint a szociális lakásrendszer megújulókkal történő ellátását. Olyan felújítások, amelyek nem növelik számottevően az épület energetikai minőségét, illetve nem térnek át a megújuló használatára, ne kapjanak támogatást. A tagországok kaphassanak technikai segítséget a pénzek jobb használatára. Az alapokat alacsony jövedelmű háztartásokra, szociális lakásokra, valamint munkaerő képzésére fordítsák. Ezek a pénzek segítsék a magánszektor forrásainak mobilizálását is.

A civil szervezetek és szakszervezetek Cool Products, Warm Homes – A European manifesto for sustainable heating and cooling of buildings című kiáltványát (http://www.whiteboxcms.com/virtual/285/Documents/Manifesto%20Brochure%20Final_web.pdf) a Levegő Munkacsoport fordította magyarra.